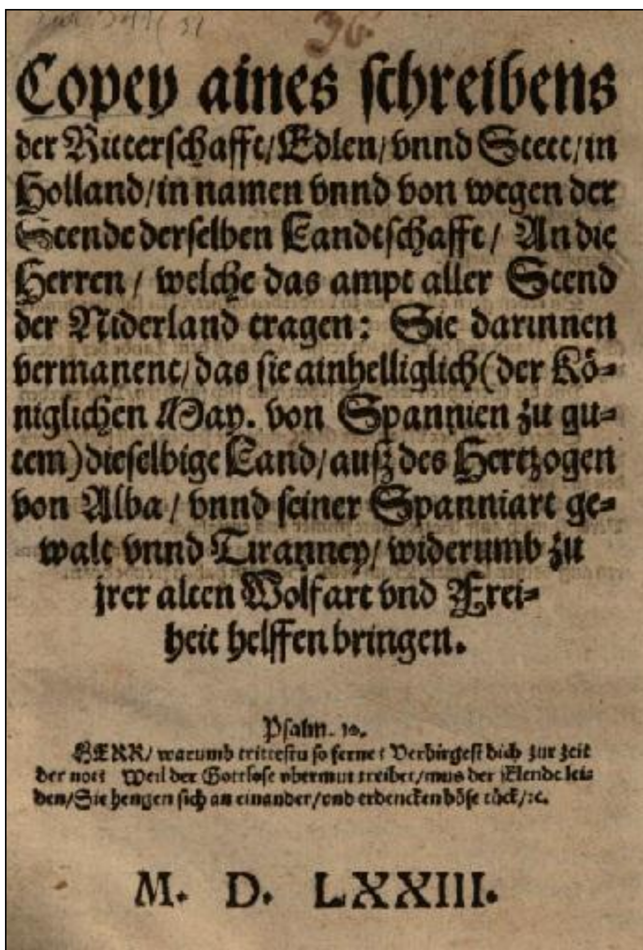

Copey aines schreibens
der Ritterschafft/Edlen/vnnd Stett/in
Holland/in namen vnnd von wegen der
Stende derselben Landtschafft/ An die
Herren/ welche das ampt aller Stend
der Niderland tragen: Sie darinnen
vermanent/ das sie ainhelliglich (der Kö=
niglichen May. von Spannien zu gu=
tem) dieselbige Land/ ausz des Hertzogen
von Alba/ vnnd seiner Spanniart ge=
walt vnnd Tyranney/ widerumb zu
jrer alten Wolfart vnd Frei=
heit helffen bringen.

Psalm. 10.
HERR/ warumb trittestu so ferne? Verbirgest dich zur zeit
der not? Weil der Gottlose vbermut treibet/ mus der Elende lei=
den/ Sie hengen sich an einander/ vnd erdencken böse tück/ ꝛc.

M. D. LXXIII.

ANONYMUS

COPEI EINES SCHREIBENS DER RITTERSCHAFFT IN HOLLAND

KOPIE VAN EEN SCHRIJVEN DER RIDDERSCHAP IN HOLLAND

1 5 7 3

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

15 juli 2017

INHOUD

BRON

1573

http://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb10200397.html

Bayerische Staatsbibliotheek

INLEIDING VAN DE VERTALER

In de tekst wordt meermalen gesproken over de ‘koninklijke majesteit’. Daarmee is koning Filips II van Spanje bedoeld; de toenmalige heerser over de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden. Deze heerser werd in 1581 afgezet met betrekking tot zijn bestuur over de Nederlanden, bij het Plakkaat van Verlatinghe.

De landsbestuurder die door Filips werd uitgezonden om over ons te heersen, was de beruchte hertog van Alva.

Het is wel iets om bij stil te staan, dat het pleidooi aan onze edelen om iets te doen aan de overheersing door Alva, voortdurend gepaard gaat met lovende bewoordingen die ‘zijne majesteit’ (Filips II) betreffen, en dat de opstellers hem willen behoeden tegen zijn eigen vertegenwoordiger Alva. Toch spreekt de tekst ook over “de thans regerende vreemde natie, die wij allen tezamen tot nu toe (toen deze algemene landen ten hoogste schadelijk en verderfelijk waren) eendrachtig hebben afgehouden en geenszins geduld”.

Heden ten dage kunnen wij ons niet meer voorstellen, dat wij ooit de overheersing door een Spaanse koning überhaupt getolereerd hebben.

Het taalgebruik in de tekst is prachtig en zeer bloemrijk. Het is niet altijd even duidelijk of over ‘Nederland’ of ‘de Nederlanden’ wordt gesproken, gezien bijvoorbeeld de frase “dise Niderland und deren Reichtumb”.

Ruud Muschter

HET OMSLAG

Kopie van een schrijven der ridderschap, edelen en steden in Holland, in naam en vanwege de standen van hun landschap, aan de Heren die het ambt van alle standen der Nederlanden dragen: hen daarin vermanend, dat zij eendrachtig (ten gunste van de koninklijke majesteit van Spanje) genoemd land uit des hertogen Van Alva en zijn Spanjaarden geweld en tirannie wederom tot zijn oude welvaart en vrijheid helpen brengen.

Psalm 10.

Heer, waarom staat Gij van verre? Verbergt Gij U in tijden van de benauwdheid? Terwijl de goddeloze overmoed bedrijft, moet de ellendige lijden. Zij hangen aan elkander en bedenken kwade streken, et cetera.

1 5 7 3

DE TEKST

De 52e psalm.

Wat troost Gij de tiran, opdat gij schade kunt doen? Terwijl toch Gods genade dagelijks duurt.

Uw tong probeert te schaden, en snijdt met leugen als een scherp scheermes.

Gij spreekt liever kwaad dan goed, en fout dan recht. Sela.

Gij spreekt gaarne alles wat tot verderf dient, met valse tong.

Daarom zal God u ook geheel en al vernietigen en verslaan, en uit de tent scheuren, en uit het land der levenden uitwortelen. Sela.

En de rechtvaardigen zullen het zien en bevreesd zijn, en zullen om hem lachen.

Zie, dat is de man die God niet voor Zijn troost hield, doch zich op zijn grote rijkdom verliet, en machtig was om schade te doen.

Ik echter zal blijven als een groene olijfboom in het huis Gods. Ik verlaat mij op Gods goedheid immer en eeuwig.

Ik dank U eeuwig, want Gij kunt het goedmaken, en ik wil op Uw naam volharden. Want Uw heiligen hebben er vreugde aan.

Kopie, et cetera.

Welgeboren, edele, gestrenge, hooggeleerde, behoedzame, eerzame en wijze, beste heren, vrienden en medebroeders, et cetera. Aangezien wij hebben ervaren dat de hertog van Alva andermaal alle standen van deze Nederlanden algemeen (om van hen geld en andere nooddruft ter volvoering van deze huidige oorlog te verlangen) heeft samengeroepen,

Zo kunnen wij uit verschuldigde plicht, waarmede wij met ons aller vaderland verbonden zijn, niet vermijden ulieden met de huidige brief een verzoek te doen. Vanwege de ongetwijfeld goede bedoeling[1] zal het ulieden geenszins tegenstaan om ons bericht en de getrouwe raad (die wij op grond van dagelijkse ervaring met reden voortbrengen) te vernemen en aan te horen. Want hoewel wij door tegenslag indertijd en vooral door verbitterde haat, afgunst en weerwil van menige vreemde natie thans van elkander zijn afgezonderd en door hun kwade, listige en valse praktijken tegen onze wil in de huidige oorlog en onrust zijn terechtgekomen, zo hopen wij niettemin zonder twijfel dat ulieden vanuit aangeboren liefde en natuurlijke verwantschap met het vaderland nimmermeer de goedwilligheid, vriendschap uit hartelijke trouw die wij voorheen en alom jegens elkander hebben toegedragen en ook met werken gepresteerd hebben, in vergetelheid zult kunnen stellen. Want wij zijn dat voor God en de gehele wereld verschuldigd geweest om te doen. En wij van onze kant zijn jegens u nog met alle goede wil gans bereid en goed genegen. Zoveel temeer richten wij dit goede vertrouwen tot u, opdat gij onze trouwhartige vermaning zonder enige vertraging of weerwil van ons zult opnemen en begrijpen, en met alle redelijkheid en waarheid zult afwegen en bedenken, dat (zoals het dan in essentie is) wij geen oorlog jegens elkander voeren, aangezien wij daartoe geen aanleiding hebben, en niemand ooit zowel in het klein als in het groot jegens de ander iets mishandeld of gedaan heeft. Doch al

[1] “zuuersicht”, lees: ‘Zuversicht’. Heeft vele betekenissen.

deze tweedracht en oorlog haalt slechts uit tegen de thans regerende vreemde natie, die wij allen tezamen tot nu toe (toen deze algemene landen ten hoogste schadelijk en verderfelijk waren) eendrachtig hebben afgehouden en geenszins geduld. Nu is het steeds waar, en staat het genoegzaam voor ogen, dat deze huidige, vreemde regenten in valse voorspiegeling en verdichte schijn, waarmede zij de naam van de koninklijke majesteit, onze genadigste heer, en de religie tot hun voornemen hogelijk misbruiken, ulieden jegens ons zo ver hebben opgestookt, dat zij uw geld en goed, ja, uw lichaam en leven tot onze verdelging en ganse verderf gebruiken en daardoor het lef hebben om zichzelf niet alleen over ons, doch ook over u en al uw erven en nakomelingen te eeuwigen tijde heren en regenten te maken.

Men leest in de Romeinse historiën dat, aangezien het volk te Rome in de stad door een zware strijd verdeeld was en de adel jegens het gewone volk zo gespannen stond, het ene deel buiten de stad naar een berg was uitgeweken en liever de gemeenschappelijke vijand liet binnenvallen, dan dat zij voortaan met elkander enige gemeenschap wilden hebben. Toen heeft hun Menenius Agrippa het volgende voorbeeld voorgehouden: dat ooit de ledematen van het menselijke lichaam in een misverstand en harde strijd jegens elkander waren komen te staan. Zodanig, dat de handen en voeten en eveneens alle andere uiterlijke ledematen besloten en bepaald hadden, de beklagenswaardige buik niet langer meer te spijzigen met zware, zure arbeid. Daardoor geschiedde het en was het gevolg, dat de buik geen voeding meer kreeg en gans krachteloos was geworden, zodat ook het ganse lichaam verzwakt was. Toen zodanig noch hand, noch voet meer een arbeid kon verrichten, zijn zij uit nood gedwongen geworden om zich gezamenlijk wederom onder elkander te verzoenen, opdat wanneer zij allen tezamen een waren, het ganse lichaam net als hiervoor wederom gespijzigd in leven kon worden gehouden. Toen nu deze gelijkenis door het Romeinse volk gehoord werd, hebben zij

zich aldus spoedig zonder verdere raad verenigd. En toen zij zich met de adel verzoend hadden, zijn zij wederom in de stad gekomen, en hebben eendrachtig en dadelijk de wapenen tegen hun algemene vijand ter hand genomen, en hen niet alleen uit hun grenzen verdreven, doch ook hun stad mettertijd tot zulk een grootsheid, macht en opkomst gebracht, dat zij daarin niet weinige honderden jaren voor alle steden gefloreerd hebben.

Zo dan, geliefde medebroeders, heeft dit volk van Rome het volle recht[2] gehad en is het hun goed vergaan, doordat zij door dit voorbeeld van Menenius Agrippa zich gezamenlijk in een sterke verbintenis verenigd hadden. Hoeveel meer bevoegde redenen hebben wij, om ons eendrachtig met elkander te verbinden en elkander (tegen onze algemene vijand en vervolger) uit alle macht de hand te reiken, hem te weerstaan, hem ook ganselijk uit onze landen te verdrijven, en de landen wederom in hun oude bloei, vrijheid, welvaart en oude staat (waarin ze eerder in de tijd van onze eendrachtigheid zoveel lange jaren geweest zijn) te brengen.

Want wij hebben geen ander ooit leed gedaan, en dragen noch (God zij lof) een goedkope haat, noch vijandschap jegens elkander waarom wij ons van elkander zouden moeten of willen scheiden of afzonderen, zoals degenen van Rome gedaan hebben. En in de kern en naar waarheid zijn van deze oproer, ontsteltenis en gevatte wapenen enkel en alleen de Spanjaarden die zich in deze landen bevinden de veroorzakers, dewelken (hoewel velen van hen, ja, het merendeel van een geringe en slechte afkomst zijn) zich zo bovenmatig verheffen en met de rijkdom van deze landen zo groot en prachtig maken, dat zij ook reeds met hun hovaardige en trotse moedwil het lef hebben om ons allen in armoede te brengen en naar hun believen met bloeddorst over ons te heersen. Ja, al onze goederen en het zweet onzes aanschijns, met al datgene wat onze voorouders en wij met bitterzure arbeid van harte hebben bekomen, tot hun wellust, pracht en onnuttige verspilling te misbruiken; ja, vol

[2] ‘Fug und recht’, een vaststaande uitdrukking.

aan het werk te zijn om onze vrouwen en kinderen en alles wat wij van God de Heer aan liefs en van waarde in deze wereld hebben, tot hun lijfeigenen, en ons tot slaven en onherstelbare dienstbaarheid onderworpen te maken.

En wat nog het meest en ten allerhoogste bezwaarlijk is, is dat zij ook rekenschap van onze zielen en gewetens rekenschap willen hebben, en ook naar hun goeddunken daarover heersen. Terwijl toch bezwaarlijk één onder hen allen weet of er ook een God in de hemel is, en ook ooit enig woord van de Zoon Gods, Jezus Christus, onze enige zaligmaker, gehoord of gelezen heeft. Zij willen dus ons geloof en religie naar hun goeddunken overmeesteren, en onder deze dekmantel ons onder hun inquisitie dringen, die toch slechts tegen de gedoopte Joden en verloochende christenen in Spanje is ingericht en gebruikt wordt, et cetera, en zij met en onder deze schijn toch niets anders beogen dan ons van al onze privileges, vrijheden en oude afstamming (die onze voorouders met hun arbeid, ijver en getrouwe dienst, ja, met hun goed en bloed hebben verworven en nagelaten) te verstoten en ons daarvan te beroven.

Nu wij dit echter noch lijden, noch dulden kunnen, doch het veel liever tot op de laatste man wagen en inzetten aleer wij van onze oude regering onder onze allergenadigste heer, de koning van Spanje - onze ware en natuurlijke graaf van Holland, die ons de vorengenoemde privileges, vrijheden en oude afstamming gans waardig gezworen heeft - afstand willen doen, is de hertog van Alva zo vermetel om u met zijn aanhang om te praten, dat wij ons tegen en jegens onze koning hebben opgeworpen en u erop te wijzen en weten op te zwepen, opdat gij u van ons, uw natuurlijke en geboren landslieden en medebroeders afscheidt; en om u tot dienaar van hun grote moedwil, uiterste uitvoerder en berichtgever van hun wraakgierigheid, en voorstander van hun onbevoegde voornemen te gebruiken.

Derhalve en daarom, geliefde medebroeders, wil doch om Godswil de kwestie met ganse ernst overwegen en van tevoren

goed bedenken, voordat gij u nog dieper onder zijn tirannie begeeft, of hem datgene wat hij u in toekomstige vergadering zal voorhouden en van u verlangt, inwilligt. Laat u toch met zijn gladde en hele woorden niets zeggen, en met zijn verborgen listen niet verblinden, noch het verstand en begrip zomaar benemen. Gij zijt de standen van deze landen, dat wil zeggen, voorstanders en beschermers van uw vrijheid en privileges, die gij ook van God en de wereld, en bij vermijding van de meineed, verschuldigd zijt te beschutten en te handhaven. Want dat te doen, hebt gij aan de landen beloofd en gezworen. Zoals gij ook daarom uit alle steden gedeputeerd en gekozen zijt geworden, opdat eenieder zijn stad en gij allen gezamenlijk en met elkander het ganse land helpt besturen, en tegen al diegenen die het leed doen of kwaad willen toevoegen, beschut en verdedigt.

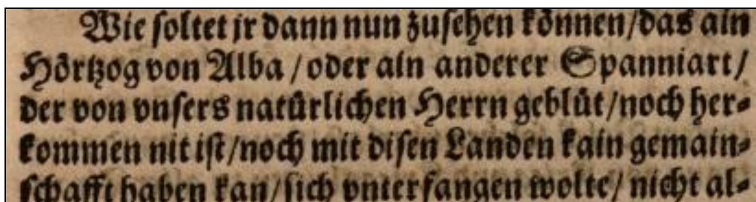
Daarom ook heeft onze genadigste heer, de koning, als hertog van Brabant en Gelderen, graaf van Vlaanderen, Holland, Zeeland, Henegouwen, Artois, et cetera, met alle eerbied tot God de almachtige gezworen, dat hij ons bij al onze privileges, vrijheden, rechten en afkomst onverminderd en bestendig[3] wil laten blijven, en ze op al hun punten onderhouden.

Op zulk een toezegging en belofte hebt gij hem in naam van de steden en de ganse gemeente tot onze natuurlijke heer en genadigste beschermer en bestuurder aangenomen, zodat gij uw volk, zowel als ook de koning zelf, niet machtig zijt. En in het geval dat de koning (hetgeen wij toch geenszins verwachten) iets tegen zijn eed zou doen en tegen onze gezworen privileges iets van plan zou zijn, zo zou hij uzelf en eenieder in het bijzonder van zijn plicht en verschuldigde dienst ontslaan, en zouden op slag voor allerwegen ipso facto metterdaad alle overheden en ambtslieden herroepen en tenietgedaan worden, die tegen of tot nadeel bij deze privileges (ongeacht in welke

[3] “unuerkert”.

gedaante dat ook mocht geschieden) ingezet of aangenomen worden.[4]

Hoe zoudt gij dan nu kunnen toezien, dat een hertog van Alva of een andere Spanjaard, die van het bloed noch de afkomst van onze natuurlijke heer is, noch met deze landen gemeenschap kan hebben[5], kan ondernemen om niet alleen alle landrechten, privileges en vrijheden naar zijn moedwil teniet te

Wie soltet jr dann nun zusehen können/das ain
Hörtzog von Alba / oder ain anderer Spanniart/
der von vnsers natürlichen Herrn geblüt/noch her-
kommen nit ist/noch mit disen Landen kain gemain-
schafft haben kan/sich vnterfangen wolte/ nicht al-

doen, doch uw naam en autoriteit (die toch vroeger bij al onze vorsten en natuurlijke heren, de hertogen van Bourgondië en Brabant, de graven van Vlaanderen en Holland, in grote eer en reputatie gehouden is geworden) tot zijn onmenselijke tirannie en moedwil te misbruiken?

De hoogloffelijke voorvaderen van de koninklijke majesteit, ons aller genadigste heer, hebben zonder de raad en het aanvoelen der standen nooit oorlog gevoerd, noch vrede gesloten, ja, ook geen munt geslagen, noch vanuit henzelf het volk of de onderdanen een belasting opgelegd, ja, zonder het medeweten en de inwilliging van de standen iets gedaan, en hebben zelf gezworen om dat alles na te komen. Hetgeen ook door keizer Karel hoogst loffelijker nagedachtenis en onze huidige koning[6] zelf met behulp van zijne majesteit in uw

[4] "welche den selben Privilegien zu wider oder zu nachtheil (...) eingesetzt oder angenommen werden." Structuur onduidelijk.

[5] Het Duits gebruikt in deze zin (en ook elders) de dubbele negatie. Niet ongebruikelijk in die tijd.

[6] Filips II, de opvolger van Karel V.

handen aldus bevestigd en metterdaad ook zeer ijverig onderhouden is geworden.

Nu echter zien ulieden, dat deze vreemde tiran - die u noch weinig, noch veel aangaat - u en uw volk zulk een overlast, belasting en oppressie van oorlog en krijgslieden tot aller tirannie en onderdrukking naar zijn lust en wil en zijn genoegen op de hals wil leggen. Hoe zult gij zulks jegens God en redelijke lieden (wanneer gij erbij staat te kijken) kunnen verantwoorden?

En het zou wel grotelijks te verwonderen zijn en hogelijk te beklagen, dat onder u allen en in het ganse land, onder zoveel heren en grote adel die van een zo eerlijke afstamming komen en geboren zijn, er niet eentje zou zijn die een mannelijk hart in zijn lichaam zou hebben, en de overmoed en brutaliteit van deze Spaanse tiran geen weerstand zou durven bieden, en dat gij allen gezamenlijk knechten en als zijn lijfeigenen zoudt moeten zijn, die niets anders dan wat hem gezellig en aangenaam is, zouden moeten zeggen of spreken. Vooral aangezien hij door zijn bovenmatige trots en overmoed de welgeboren, edele en hoogst loffelijke heren van Egmond en Hoorne had omgebracht, en het edele bloed (dat zij in dienst van de koning en het vaderland tot behoud van hun en uw welvaart altijd gewillig en milddadig tegen de vijanden gewaagd hebben) dusdanig jammerlijk vergoten en zich niet geschaamd heeft om voor uw ogen en in uw tegenwoordigheid met zijn bloeddorstige zwaard hen te verdrinken en van een brug te laten storten, en ook het bloed van zo veel onschuldige en vrome lieden van zo menigeen van de beste adel in het land en zo voorname en voortreffelijke burgers en inwoners van allerlei standen en kwaliteiten te vergieten.

En buiten dit alles ook de andere vrome en edele vorsten, graven, heren, edellieden en burgers in ontelbare aantallen uit het land verdreven en verjaagd heeft: alleen derhalve en om de reden dat zij, net zoals wij en ook gij, hem hebben weersproken, en gezind zijn geweest om dit land van de Spaanse inquisitie te

bevrijden, en in zijn oude gerechtigheden, loffelijke privileges en gebruiken (ter ere en dienste van de koninklijke majesteit, ons aller genadigste heer) te behouden.

En hoewel door een dergelijk geweld en de gruwelijkheid der Inquisitie de hertog van Alva gehoopt had vrees en schrik onder alle mensen te veroorzaken, opdat hij voortaan naar zijn lust en believen met de zijnen alleen kon regeren, en alle aangelegenheden en de ganse stand van dit land tot zijn meeste nut en welgevallen zou kunnen aanrichten en verkeren, zo[7] houden wij er niettemin geen rekening mee[8], dat de harten en gemoederen van alle nog overgeblevenen aldus ingenomen en verdraaid zijn, en dat de heren, edelen, overheden of burgers (die uit natuurlijke, aangeboren liefde tot het vaderland, dit land en de inwoners voor zulk een Raadsvoornemen en -regering - in het bijzonder hoe ze in deze tijd bij ons reeds met alle geweld in gang zijn - willen redden en beschermen) zich zo zouden gedragen en betonen.

Beste heren, gij ziet hoe deze kleine provincie van Holland zich laat horen, en hoe God de Heer (die wij daarom in eeuwigheid lof en dank zeggen) deze[9] tegen het woeden en razen van de tiran (die ons allen met elkander gaarne in één ogenblik, waar hij maar zou kunnen, zou willen uitroeien en vernietigen) tot nu toe zo wonderbaarlijk heeft bewaard en beschut, en met Zijn genade nog doet behouden, hoewel reeds de hertog van Alva met al zijn Spanjaarden en Italianen (die toch naar waarheid niet zo snel bang zijn te maken, zo gruwelijk als zij zich over de overwonnenen en benarden betonen) al zijn macht en geweld op Holland heeft gericht.

---

[7] In het origineel begint hier onlogisch een nieuwe alinea.

[8] Hier lijkt bedoeld te zijn, dat de auteurs zich niet kunnen indenken dat de algehele bevolking zich heeft laten intimideren.

[9] Het origineel geeft hier geen lijdend voorwerp, doch het zal nog steeds om de provincie gaan.

En wanneer[10] degenen van Amsterdam - die in verband met de inname door het Spaanse krijgsvolk zich steeds tegen de hertog van Alva (zij het door afkoop met een aanzienlijke som gelds) verzet, en zich over de bekommernis der belasting met de tiende penning het meeste beklaagd hebben - zich ook tegen de uitvoering metterdaad geweerd hadden, en in hun voornemen (waartoe zij ook de andere standen aangespoord hebben) bestendig waren gebleven en zich niet hadden laten verleiden tot het binnenlaten van de vijand in hun vaderland, doch getrouwe hulp en bijstand hadden gegeven, waarlijk, dan zou de hertog van Alva zich wel geschuwd hebben en anders bedacht hebben dan Holland met zijn krijgsvolk aan te vallen en te bezoeken.

Hadden ook net zo degenen van Middelburg zich tot nu toe niet laten bedriegen en met valse voorwendsels door de hertog en zijn aanhang niet in het net laten brengen, dan zou hij gewis van al zijn fijne Spanjaarden niet één levend uit het land Walcheren gebracht hebben.

Zouden ook diverse gouverneurs, heren, edelen en niet-edelen bij hun voornemen en toezegging, waarover zij zich voor de gewone man openlijk hadden laten horen en vernemen (om onder andere ook het regiment van de hertog tot weerstand op te brengen), bestendig zijn gebleven, dan zouden gewis en voorwaar het slechte voornemen en de hoogmoed van de hertog op veel manieren gedwarsboomd zijn geworden.

Want vanwaar, en waar vandaan heeft hij, die Alva, al zijn macht en geweld - waarop hij zich zo gans trots verlaat - anders dan van u en van de steden van deze Nederlanden? Waar vandaan heeft hij alle nooddruft van schepen en dergelijke bijbehorende uitrustingen, en waar vandaan het geld en de wapenen, ja, waar komen voor hem zoveel grote massa’s krijgsvolk vandaan, dan juist uit de Nederlanden zelf?

Valt het niet goed te beklagen en billijk te erbarmen, dat dit arme land met zijn eigen goed en bloed, door een vreemde tiran

[10] “da”.

bevolen en daardoor in een schandelijk, eeuwig servituut[11] en dienstbaarheid door vreemde naties gebracht werd, ja, zijn eigen ingezetenen en inwoners vermoord en verdelgd werden?

Hoe is toch het arme Nederland zozeer uit zijn aard ontzet en tot bastaard gemaakt; waar is het edele gemoed van onze voorvaderen terechtgekomen, die nimmer van een vreemde natie enige regering over deze landen, ja, ook geen ambt of standsbeheer heeft willen toelaten of dulden, hetgeen zij ook met alle ijver en bijzondere moeite en arbeid steeds tot op een paar jaar geleden zo volhardend onderhouden hebben? Want altijd is door inworteling van vreemde naties in de regering zorggedragen voor de ondergang en het verderf van deze landen. En thans blijkt duidelijk (tot God onzes harten zij het geklaagd[12]), dat uit de regering van de hertog van Alva vijandschap met de omliggende koninkrijken en andere benadeelde landen; verderf van de koophandel en ondergang van de handwerkers (terwijl deze Nederlanden en hun rijkdom voordien bleven bestaan) gevolgd is; en onlangs door de verbanning en verdelging van, en moord op de inwoners (zonder ook maar rekening te houden met de welvaart van deze landen) de koophandel naar vreemde hand en land is gedreven.

Dit even buiten beschouwing gelaten, beste medebroeders, willen wij dit thans voorbij laten gaan, en u bij de huidige gelegenheid der kwestie te kennen geven, hoe God de Heer Zijn hand boven ons houdt en ons aan onze vijanden niet tot roof, noch voor hen te schande laat worden.

Waarom vat gij dan niet ook een mannelijk hart en sterke, onverschrokken moed, en helpt - met ons en tegelijkerhand - dit onrechtvaardige en ondraaglijke juk van ons allen[13] ganselijk en in het algemeen af te werpen? En bedenkt, dat ondertussen de

---

[11] "Seruitet". Niet in de zin van ons huidige 'servituut', dat voor erfdienstbaarheid ('recht van overpad') wordt gebruikt.

[12] "Gott unserm Herzen seye es geklagt". Vertaling onzeker. Grammaticaal onduidelijk.

[13] "von unser aller helsen / ainest". Vertaling onzeker.

hertog van Alva (terwijl wij tegen elkander zijn opgestaan en onthutst zijn geweest, en het meeste deel van dit land hem heeft bijgestaan) zo weinig heeft kunnen uitrichten. Wat hij zal kunnen doen, wanneer wij ons eendrachtig onder de opzettelijke gehoorzaamheid aan de koninklijke majesteit, onze genadigste heer, gedragen, en deze vreemde heersende tiran en regeerder uit deze landen verjagen, en onze oude rechten en privileges met alle ernst gezamenlijk beschermen en ze doen erkennen[14]? En in aanmerking nemend dat hij, Alva, dit kleine landje van Holland met een deel van Zeeland in zo lange tijd en met al de macht die hij uit Italië, Spanje, Duitsland, Frankrijk en uit deze Nederlanden tezamen heeft gebracht, niet onder zich kan brengen: hoeveel te minder zal hij kunnen uitrichten wanneer Brabant, Vlaanderen, Gelderland, Friesland, Overijssel, Artois[15], Henegouwen, Luxemburg en andere provincies der Nederlanden, of een deel daarvan, zich naar Holland en Zeeland begeven en hem gezamenlijk tegenstand zouden bewijzen?

Wij twijfelen er voorwaar in het geheel niet aan of wij dusdanig (voor alles met Gods genadige bijstand) spoedig een einde aan de kwestie kunnen maken en ons verdrukte vaderland wederom in zijn oude staat doen opkomen en welvaart brengen. Want wanneer gij het goed bedenkt, en zo gij uw hulp terughoudt, ja, wanneer gij ook nimmermeer een zwaard tegen hem wilt trekken, wat zou hij ook kunnen uitrichten? Het is immers duidelijk genoeg, dat al zijn aangelegenheden niets anders zijn dan een uitwendige, ijdele en hovaardige glans waarmede hij zich gevreesd maakt, en met valse, verdichte praktijken, ja, met subtiliteit van zijn instrumenten en medehelpers de kwestie zo ver brengt, dat hij uw macht in zijn handen krijgt, met dewelke hij vervolgens zijn moedwil en tirannie ook tegen uw wil (zoals wij niet betwijfelen) tegen bevel en opvatting van onze koning volbrengt.

[14] “vorsehen thon”.
[15] Ofwel het graafschap Artesië, een van de 17 Provinciën.

Gij zult nog wel in verse herinnering hebben, in welke hoedanigheid hij in de achterliggende maand augustus in de samenkomst van alle standen u allen gezamenlijk heeft voorgehouden, hoe de koninklijke majesteit uit Spanje tot laatste en uiterste hulp tienmaal honderdduizend gulden aan hem had toegewezen, en dat hij dus spoedig twaalf regimenten Duitse knechten, vijftig vaandels Spanjaarden, honderdvijftig vaandels Walonen en Nederlanders, en daarenboven nog tien-duizend Duitse ruiters en drieduizend paarden van beiden, en dan nog tweeduizend lichte paarden, en ook een grote hoeveelheid oorlogsschepen zonder de benodigde manschappen wilde tezamen brengen, zichzelf trots voorspiegelende en u ook toezeggende, dat hij al zijn vijanden binnen zes weken, doch op zijn allerlaatst in twee maanden uit al deze Nederlanden wilde verdrijven. Alleen valt van u te begeren dat gij nadenkt over hoe dat geld (om zulk krijgsvolk daarmede te betalen) moet worden opgebracht, opdat het u niet op de hals blijft liggen en het ganse land ten gronde opeet en verteert.

Waarop de hertog De Medina Coely, die aan zijn linkerhand zat, u ook heeft toegevoegd[16], dat hij - wat hem betreft - niet zou achterblijven, doch de hertog van Alva met lijf en goed tot het uiterste wilde bijstaan, opdat datgene wat aan u was toegezegd, gehouden zou worden.

Nu laten wij echter uzelf rechter zijn, of ook de hertog van Alva op zijn minst dat volbracht heeft. Wij laten gebeuren, dat hij zulk een aantal krijgsvolk verreweg niet tezamen heeft kunnen krijgen. En gij ziet evenwel duidelijk, dat niet alleen de zes weken, doch ook de twee maanden voorbij zijn, ja, dat reeds het tweede jaar voorhanden is, en hij net zo ver van zijn rekening is, als hij bij de aanvang geweest is.

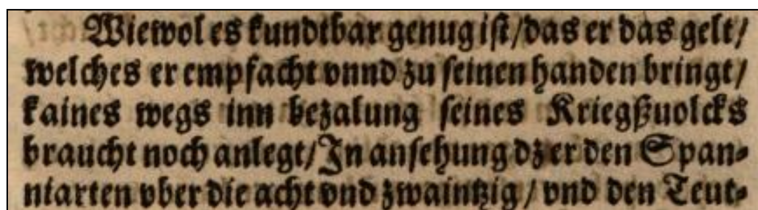
Waaruit men grondig en goed kan aannemen, dat hij niets anders probeert dan met een valse pretentie en listig bepraten u

[16] “zugesagt”, ‘toegezegd’. Daarmee kan dit woord echter niet vertaald worden. Het gaat hier immers niet om een toezegging aan onze landsregering. Integendeel. De legers waren voor Alva bestemd.

het geld af te troggelen, en de oorlog aldus eindeloos te verlengen.

En evengoed aan de koning intussen de kwestie heel anders dan die feitelijk is, te verstaan te geven, en zijne majesteit aanleiding te geven om zulk een zeer schadelijke oorlog tegen zijn eigen onderdanen zonder enige noodzaak - tegen grote en zware kosten - te voeren.

Hoewel het zonneklaar genoeg is, dat hij het geld dat hij ontvangt en tot zijn handen brengt, geenszins voor het betalen van zijn krijgsvolk nodig heeft, noch investeert, gezien het feit dat hij de Spanjaarden meer dan achtentwintig, en de Duitse

Wiewol es kundtbar genug ist/das er das gelt/
welches er empfacht vnnd zu seinen handen bringt/
kaines wegs inn bezalung seines Kriegßuolcks
braucht noch anlegt/In ansehung dz er den Span-
niarten vber die acht vnd zwaintzig/vnd den Teut-

knechten meer dan dertien en veertien maanden bezoldiging verschuldigd is en achterstallig is gebleven, en hij niet gans tevergeefs en voor niets de standen heeft voorgehouden dat hij boven de bovenvermelde tien maal honderdduizend gulden voortaan geen geld meer van de koning uit Spanje te verwachten heeft.

Dientengevolge en aangezien hij thans ziet dat hem alle troost en hulp van andere oorden ontbreekt, neemt hij zijn uiterste toevlucht tot ulieden, die hij precies daarom bijeen heeft laten komen, en om u boven alle ontelbare en ondraaglijke onkosten (waarmede hij deze landen tot nu toe bezwaart) nog met twintig maal honderdduizend gulden jaarlijks te belasten.

Doch, beste medebroeders, ziet er goed op toe en betracht met goede voorzichtigheid wat u te doen staat, en gedenkt nu niet anders dan dat de koninklijke majesteit en de Raad van Spanje, of op zijn minst de erven en nakomelingen van zijne

majesteit mettertijd en te zijner tijd over deze kwestie waarachtig bericht en goede rekenschap vereisen, en zich niet alleen met de geplande en valse aangiften die zij tot nu toe van de hertog van Alva en zijn aanhang gehad hebben, verzadigen en vergenoegd laten worden.

En als zich dan naar waarheid laat bevinden dat door deze oorlog en alleen uit de eigen moedwil van de hertog van Alva (boven de aanmerkelijke grote onkosten die met het budget[17] van de koning en deze landen ongetwijfeld tot boven de twintig miljoen oploopt) deze landen nog tot zulk een onherstelbare schade en verlies aan volk, steden, dorpen en vlekken (toebehorend aan zijne majesteit) gebracht zijn, dan hoeft gij er in het geheel niet aan te twijfelen dat zulks de koninklijke majesteit tot de hoogste ongenade en bekommernis zal brengen. Ongetwijfeld ook zal zijne majesteit deze grote schade en het verderf van zijn erflanden wederom op degenen die daaraan hulp en bijstand verleend hebben, willen verhalen. Zoudt gij bovendien nog verdergaan en aan deze Spaanse tiran tegen uw eigen vaderland en ingezetenen met geld en andere soortgelijke middelen hulp en bijstand verlenen, dan moet vanuit deze drie noodwendig dat ene resulteren: dat hetzij deze jammerlijke oorlog zich nog een tijdlang uitstrekt, ofwel God de Heer ons de overhand over onze vijanden zal verlenen, of dat zij anders uiteindelijk de victorie over ons allen zullen bekomen.

Nu is het zeker, dat op al deze drie punten het uiteindelijke en ganse verderf van deze landen uit nood voor ogen staat.

Want in het geval dat deze oorlog nog een tijdlang zo blijft voortduren, moet gij ten eerste bedenken, dat in het weren van deze grimmige oorlog het ganse voedsel geheel vergaat, alle koophandel stil komt te liggen en de handwerkers stoppen. Daardoor zal dit ganse land zodanig verarmen en verdorven raken, dat zonder twijfel grote hongersnood en onbereikbare duurte daarop moeten volgen. Daaruit valt dan niet anders te

[17] “verlag”.

verwachten, dan oproeren, ontsteltenis, zware ziekten en pestilentie, tot de uiteindelijke verwoesting van dit land.

En ondertussen zullen ook Holland en Zeeland, samen met alle omliggende landen, door het krijgsvolk uitgeteerd worden en in de basis verdorven, waardoor Brabant en Vlaanderen noch boter, noch rijst, noch andere gebruikelijke proviand, en ook geen zout meer zullen verkrijgen. Deze genoemde landen moeten, wanneer zij hunnerzijds door ruiters en knechten verwoest zijn, noodwendig in uiterste hartzeer en ellende vervallen.

Daarenboven hebben wij ook allerlei plundering en beroving, ja, ook verbranding van de steden, dorpen en vlekken (die uwe majesteit toebehoren) te vrezen, aangezien deze inheemse oorlog dat alles met zich meebrengt.

En het allerergste is nog, dat grotelijks valt te vrezen dat tijdens deze oorlog de dijken door waterstroom en onweder in Zeeland of Holland zouden kunnen doorbreken, of dat ze door een der beide partijen uit vertwijfeling (opdat er geen deel in handen van hun vijanden kan komen) worden doorgestoken, hetgeen alles (benevens de jammerlijke dood van zovele duizenden en duizenden mensen en vee) niets anders dan een eeuwige en onherstelbare ondergang van het land, tot nadeel en schade van de koninklijke majesteit en al zijn nakomelingen, met zich kan meebrengen.

Ten tweede, indien en wanneer wij (door Gods wil) de overhand en victorie over onze vijand mochten bekomen, zou dat zonder jammerlijke moord en verdelging van een ontelbaar aantal der goede inwoners van deze landen, die de hertog van Alva voor zijn diensten nodig heeft, niet kunnen geschieden. Want men is er zeer zeker van, dat zolang deze tiran geld en volk kan verkrijgen, hij ons niet zal verbannen doch alle mogelijke middelen zal zoeken om ons geheel en al uit te roeien, en hij aldus zonder groot bloedvergieten nimmermeer onderdrukt zal kunnen worden.

En dan ten derde, ingeval hij ons mocht overmachtigen (hetgeen God de Heer door zijn barmhartigheid moge verhoeden), hebt gij niets gewissers dan een eeuwige en schandelijke dienstbaarheid te verwachten. Bedenkende, dat hij u allen gezamenlijk en alle steden (vanwege het weigeren van de tiende penning) als rebellen en wederspannigen zal betitelen. Vooral[18] aangezien hij het thans en alreeds doet voorwenden, dat juist aan deze oorzaak de huidige, laatste oorlog ontsprongen is, en hij zal u niet beter behandelen[19] dan wanneer gij u openlijk met wapens en geweerde hand tegen hem verzet zoudt hebben, en ons niet minder dan ook met zwaard en vuur vervolgen, hoewel wij van onze kant (met bijstand van goddelijke hulp) de hoop koesteren, dat hij het niet zoveel als hij wellicht mocht menen, van ons kan winnen. Want wij zijn tenslotte en feitelijk erop bedacht en vastbesloten dat wij veeleer en liever ons tot op de laatste man verweren en wagen, dan dat wij ons onder de hand en het geweld van een dergelijke vreemde en gans overmoedige tiran zouden overgeven.

Uit dit alles, geliefde medebroeders, komt nu duidelijk naar voren en valt grondig en goed aan te nemen, dat - als en wanneer gij hem tot deze oorlog nog langer bijstand, hulp en voorschotten met geld en anderszins zult verlenen, en hem in zijn voornemen niet hindert en openlijk weerstand helpt bieden - ons arme en bedroefde vaderland zijn uiterste verderf, verwoesting en uiteindelijke ondergang onmogelijk en geenszins zal kunnen ontvlieden.

Opdat echter deze inborst, wil en voornemen van de hertog van Alva (zoals hij met de landen van de koning, onze genadigste heer, en met ons, uwe majesteits onderdanen, van plan is te handelen) des te beter begrepen wordt, neemt het dan ter hand en neemt u met alle ijver - en goed - ter harte hetgeen hij ons in zijn pardonbrief[20] met uitgedrukte, ronde en heldere

[18] "Beforeab".
[19] "tractieren".
[20] Lees: 'amnestiebrief'.

woorden toevertrouwt, namelijk, dat indien en wanneer wij ons niet onder zijn gezag begeven, hij dit ganse land dusdanig en zodanig zal verwoesten en verderven, dat er ook geen relikwieën overblijven. En hetgeen er tot enige nagedachtenis of memorie achteraf overgebleven zou blijken te zijn, zou hij ganselijk, ja, met de wortel laten uittrekken, ja, dit land (voor zover anderszins daarvan nog iets mocht overblijven), zou hij overgeven aan vreemde naties en doen onderwerpen, et cetera.

Hierop vragen wij u: wanneer zulks nu mocht geschieden (waarvoor ons de almachtige God moge bewaren), wie anders dan u alleen zou dan schuld hebben, wanneer gij tot zulk een verderfelijke moedwil voor de ganse ondergang van uw eigen vaderland met geld, met volk, met schepen, met munitie en met proviand zo lange tijd hulp en bijstand hebt verleend en nog doet bijstaan.

Hoe zult gij dat mettertijd jegens de koninklijke majesteit of op zijn minst jegens de nakomelingen van zijne majesteit kunnen verantwoorden of verdedigen? Of meent gij, dat de hertog van Alva u ooit[21] een blad papier, ondertekend met de naam van de koning, voorhoudt en laat zien, en waarop hij kan schrijven wat hem lust en belieft, en u te verstaan geeft, dat deze brief nog vers uit Spanje is gekomen, en dat gij daarmede de billijke ongenade en wraak van de nakomelingen van de koning of die van hem zult ontgaan? Neen, waarlijk, want ook al ziet gij de brief van de koning, ondertekend met zijn eigen hand, en zijt ge er genoegzaam van vergewist dat deze van zijne majesteit gekomen is, dan nog - terwijl u zich er goed van bewust zijt dat zijne majesteit niet bericht is met reden en waarheid, en van het verloop van de huidige aangelegenheden van dit land niets anders weet dan hoe zijne majesteit door de hertog van Alva en de hem toegedanen bericht wordt - zult gij in eeuwigheid en nimmermeer kunnen verantwoorden dat gij het beste erfland van de koning en zijn getrouwe onderdanen zo

[21] “zun zeiten”. Een kennelijke zetfout.

jammerlijk laat verhoren[22] en te gronde gaan, terwijl gij als gezworen standen van de landen verschuldigd zijt om ze onder getrouw bevel te hebben, en de koning zelf (die aan u gezworen heeft om de landen ter beschutting en bescherming en in al hun privileges te handhaven) verplicht zijt om het verloop der aangelegenheid met betere grond te berichten.

Ingeval echter gij zulks niet doet en mocht menen de straf van de koninklijke majesteit of de nakomelingen van zijne majesteit te ontgaan, dan zult ge toch in eeuwigheid de allerhoogste straf van de almachtige God en koning aller koningen waarlijk en gewis niet kunnen ontvlieden, aangezien God de Heer u heeft aangesteld en verordineerd als behoeder en beschermer van uw vaderland, dat thans voortaan om hulp en bescherming met grote verzuchting en geween van al het volk u doet aanroepen. Want gij zijt, in afwezigheid van de koning, degenen die oord en stad van zijne majesteit moeten vertegenwoordigen, en geen gouverneur of stadhouder vermag (zonder uw wil en inwilliging) een dergelijke oorlog te voeren.

En aangezien dan de koning ook u gezworen heeft, dat hij geen oorlog tegen vreemden (zonder uw instemming) wil voeren, hoeveel te minder zou dan een vreemdeling en buitenlander, die noch aan de koning, noch deze landen met de allerminste verwant is (onder de schijn van een stadhouder van de koninklijke majesteit), het lef hebben om een dergelijke buitengewoon schadelijke oorlog tegen zijne majesteits eigen onderdanen te voeren, en hen te vuur, zwaard en hongerdwang (wat hij ons met heldere, klare woorden toevertrouwde), naar zijn trotse hoogmoed en tirannieke moedwil te verderven? En om dat te volbrengen, begeert en vordert hij thans van u deze twee miljoen jaarlijks over te leggen. Zo staan dus de zaken thans in uw handen en wil, en zo gij hem hierin wilt tegemoetkomen[23] en zijn geringschattende[24] woorden en bedrei-

[22] “verhören”. Heeft meerdere betekenissen, waaronder ‘doen stoppen’.
[23] “willfaren”.

gingen[25] vreest, zullen u ongetwijfeld in korte tijd dit ganse land in een eeuwige dienstbaarheid, ja, een jammerlijke en eerder nooit gehoorde verwoesting zetten en brengen.

Dan zal men u voor God en alle mensen aanklagen en beschuldigen, als degenen (die toch aan het hoofd staan van deze landen en het arme volk zouden moeten beschutten en beschermen) die deze woedende tiran tot zijn onverzettelijke tirannie voorthelpt en hem tot alle hartzeer, ellende en uiterste armoede (waarin veel weduwen en wezen, alsook zeer bedaagde, oude vaders en een groot aantal onschuldige kindertjes gevoerd worden) bijstand geeft, die echter met hun weeklagen en huilen zekerlijk voor Gods aangezicht wraak over u schreeuwen en ook alle vervloekingen en vermaledijingen van ons en uw nakomelingen over u tot gevolg hebben, ja, tot in eeuwige tijden de onzalige uur en dag zullen vervloeken waarin deze Spaanse tiran zijn eerste voet (om ons en u allen tezamen in een dergelijke jammerlijke en schandelijke dienstbaarheid te brengen) in dit land gezet heeft.

Wij zwijgen maar over de oneer, spot en schande die gij bij vreemde koningen, vorsten, potentaten, steden, ja, alle naties, volkeren op u zult laden, nu gij uw autoriteit en macht die God en het landrecht u gegeven hebben, tegen deze Spaanse tiran (tot bescherming en behoud van uw vaderland, en tot beschutting van uw vrijheid en privileges) met de werken en de daad nimmer hebt durven betonen, ja, ze in tegenspel misbruikt en uw eigen volk (dat gij in zijn landrechten, vrijheden en privileges beschut en beschermd zou moeten hebben) onder een onherroepelijk juk van ellendig hartzeer en eeuwige dienstbaarheid voert en brengt. Welks zwakke en kleinmoedige hart veel zwaarder dan de bittere dood zelf zal zijn.

Als en wanneer gij echter een onredelijke vordering van deze tiran niet alleen afslaat, doch ook de kwestie zelf ter harte neemt; uw stand, naam, ambt en autoriteit naar uw eed en

---

[24] “hochbrechtige”.

[25] “betrawungen”, ‘Bedrohungen’.

verschuldigde plicht betracht; uw eigen vaderland in zijn rechten, vrijheden en privileges behoedt[26]; en in plaats van de twee miljoen die de hertog van Alva (om het land te verwoesten en te verderven) jaarlijks begeert, gij slechts één, ja, een half miljoen in één keer (om het vaderland te behoeden en de vreemde tirannen daaruit te verdrijven, het land wederom in goede vrede en eenheid, en tot zijn oude bloei[27], vermogen en welvaart te brengen) wilt investeren, zult gij God de almachtige, de koninklijke majesteit en uw beangstigde vaderland waarlijk (met eeuwige en tijdelijke beloning) hoge, grote, aangename en verschuldigde dienst betonen en bewijzen. Ook zult gij zelf bij vreemde potentaten en heren, ja, bij alle volkeren een loffelijke en hartelijke naam maken. Gij die als goede, getrouwe vader des vaderlands deze huidige jammer en ellende hebt afgewend, de oorlog gekalmeerd, de vrede hebt teruggebracht, het vervallen voedsel en de koophandel hebt hersteld[28], alle handwerkers wederom hebt binnengehaald, de rijkdom en alle welvaart wederom hebt voortgebracht. Met deze onbetwijfelde verzekering, dat als en wanneer uw geliefden hiertoe helpen, alle andere bezwaren die dit land in wanorde hebben gebracht, met goede algemene raad naar oud gebruik gemakkelijk wederom afgelegd kunnen worden. En zo moeten wij dan als getrouwe buren en medebroeders van rechtswege, en vanwege alle billijkheid tot bevordering van het algemene nut en de eer en dienst van de koninklijke majesteit, in alle billijke en redelijke kwesties eendrachtig zijn.

En in de kern en met waarheid zult gij bevinden, dat het allemaal valse en verzonnen leugens zijn, die onze gezamenlijke vijand (om ons van u, en u van ons, daardoor af te zonderen) ons toebemeten, als zouden wij als rebellen zijn afgeweken van de gehoorzaamheid aan de koninklijke majesteit, en ook aan het christelijke geloof.

---

[26] “vorsehen”.
[27] “auffnemen”.
[28] “auffgericht”.

Want wij hebben nimmer iets anders (dan onze welbewuste vrijheid en landrecht - waarvan ons onze koning gezworen heeft ze tegen alle vreemde tirannen te handhaven en zoals ze door onze voorvaderen op ons zijn overgeleverd - en ons geweten naar Gods bevel te regulieren) nagestreefd; ons vertrouwen op God en Zijn zoon Jezus Christus stellende en ons beijverende om Hem naar ons zwakke vermogen te dienen; jegens de overheid in alle ontzag en eerbied, naar het bevel van God, ons gedragende; aan deze alle verschuldigde gehoorzaamheid bewijzende; en onze naaste - in alles wat ons mogelijk is - dienende. Hetgeen gij ook zelf (daar wij jegens u ook genoegzaam bedacht zijn) zult bekennen, en wanneer men de aangelegenheid naar waarheid onderzoekt, zal men moeten zeggen en oordelen dat wij tegen iedere valse beschuldiging bij onpartijdige rechters gehoord mogen worden, en doorstaan. En zou het niet voorwaar tegen de natuur zijn en alle eigenschappen die van Holland zijn, dat zij - wanneer zij zich vergrepen en verkeerd gehandeld hebben - hun misdaad niet bekennen en daarover in alle onderdanigheid genade zouden willen verlangen? Want men heeft ons nimmer zo obstinaat of hardnekkig in ons voornemen of voortbrengsel ervaren, noch bevonden, doch in alle kwesties waarin wij de koninklijke majesteit hebben kunnen goeddoen, hebben wij ons gemakkelijk laten overtuigen.

Welke natie of provincie is er ook ooit geweest die bij al het verlangen en de hulp van uwe majesteit goedwillender is geweest dan juist wij van Holland, die ons immers meermalen zo mild en goedwillig hebben betoond en gedragen, dat wij bij de andere provincies met ons goedwillige voorbeeld onwil verdiend hebben? Welke onderdanen hebben ook in alle afgelopen oorlogen (naar hun stand) meer trouw betoont dan wij, de Hollanders, hetgeen ook u en menigeen zich goed bewust zijn. Zodat wij naar waarheid van geen enkele ongehoorzaamheid, rebellie of ontrouw beschuldigd kunnen of mogen worden.

Bij de hertog van Alva evenwel en zijn Bloedraad, worden alle regels der justitie omgekeerd; alle overheden, rechters, ambtslieden en raadsheren veracht en besmeurd; en alle kwesties naar hun moedwil afgehandeld; waarover zich ook de goedhartige en vrome dikwijls beklaagd hebben, en die zulk een geklaag van harte en innig beweend hebben.

Hierop en om die reden vermanen wij u tot slot, beste heren en medebroeders, dat gij u de kwesties met alle en ganse ernst overweegt; alle kleinmoedigheid en vrouwelijke zwakheid van u werpt; een mannelijke moed aan den dag legt en met uw medebroeders en eigen vlees en bloed de handen ineen wilt slaan, opdat ons arme, onderdrukte vaderland eenmaal van deze vreemde tiran verlost en ontdaan worde, zijn oude rechten en vrijheden herkrijge[29], onder gehoorzaamheid aan de koninklijke majesteit, onze genadigste heer; en tot de gewenste vrede, rust en eenheid en in zijn oude bloei en welvaart gebracht moge worden.

Daarbij twijfelen wij er niet aan, dat God de Heer u en ons allen Zijn almachtige hulp en handreiking tot vermeerdering van Zijn rijk en glorie zal verlenen en mededelen.

God onze Heer neme u in Zijn heilige beschutting. Geschreven te Delft op de 12e september, in het jaar 1573.

[29] “herkommen unnd freiheiten nach”. Onduidelijk.